

SERMAYENİN YENİDEN YAPILANMASI ve KÜRTLER

Azize Aslan*

Ağustos 1984'te PKK'nin Şemdinli ve Eruh baskınlarıyla başlayan ve 1990'lı yıllarla birlikte resmi yetkililerin "düşük yoğunluklu savaş" olarak adlandırdıkları şiddetli çatışma ortamının, Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcını oluşturduğu söylenebilir. 1987'de Diyarbakır, Bingöl, Hakkâri, Mardin ve Siirt illerinde Sıkıyönetim uygulamasının sona erdirilmesiyle birlikte 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Hal (OHAL) Bölge Valiliği'nin kurulması da bu bağlamda önemli bir dönüm noktasını ifade eder.

OHAL Valilikleri'nin kurulması devletin baskı ve zor mekanizmalarını kullanmasını kolaylaştırırken, Kürt siyasi hareketi 1989 yılında PKK önderliğinde ilan ettiği ve önemli bir halk desteği elde eden "Serhildan"ın da etkisiyle 1993 yılına geldiğinde müthiş bir ivme kazanır. Bu yıllarda bölgenin hemen hemen tamamı halk ayaklanmaları ve şiddetli çatışmalara sahne olur. Aynı zaman diliminde devlet, PKK'ye verilen halk desteğini engellemek amacıyla "koruculuk" adını verdiği bir uygulama başlatarak sınır köylerini PKK'ye karşı silahlandırmaya girişir. Kimi aşiretler tarafından kabul edilsede Kürt halkının genel anlamda uzak durduğu koruculuk uygulamasının başlaması ile birlikte, devlet tarihteki en kapsamlı yerinden etme uygulamalarından birini de hayata geçirir. Bir başka ifadeyle, bu dönemde köy yakmalar ve sürekli artan siyasi baskı sonucu milyonları aşan Kürt nüfusu önce Doğu'daki büyük şehirlere sonra da Batı illerine göçe zorlanır.

Kitlesele şekilde gerçekleşen bu göçlerin zamansız ve hazırlıksız olması, kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmemesi, göç edenlerin gidecekleri yeri bilmemeleri gibi faktörler Türkiye'de bugünün sosyo-politik koşullarını ortaya çıkmasında oldukça önemli bir rol oynar.

Zorunlu göç, devletin Kürt siyasi hareketini kontrol etmek için uygulamaya koyduğu askeri-siyasi bir tedbir olsa da aynı zamanda Türkiye tarihindeki en hız-

* Marmara Üniversitesi, Kalkınma İktisadı Yüksek Lisans.

lı ve kapsamlı mülksüzleştirme ve proleterleştirme sürecini oluşturur.¹ Nitekim, OHAL Bölge Valiliği'nin Kasım 1997 verilerine göre, dönüş yapanlar hariç olmak üzere, olağan üstü hal kapsamına alınan 6 il ile mücavir alanı oluşturan 4 ilde 820 köy, 2345 mezra boşaltılır. Toplam 3.165 yerleşim biriminde 57.314 hane- den 378.335 kişi, çeşitli kentlere göç eder. Bu rakamlara daha sonradan boşal- tilan ve göçe zorlanan 85 köy ve 178 mezra da eklenince mağdur sayısı 450.000 kişiyi bulur.²

Yukarıda bahsi geçen göçler bölge içi ve bölge dışına doğru gerçekleşir. Böl- ge içinde Diyarbakır, Antep, Urfa, Mardin gibi şehirler göç alırken İstanbul ve İz- mir gibi sanayileşmiş kentler başta olmak üzere Antalya, Adana, Mersin gibi mevsimlik çalışmaya uygun kentlere olan nüfus akını bölge dışına gerçekleşen göçleri ifade eder. Öte yandan, göç ile beraber sadece mekansal bir değişim ger- çekleşmez. Bu durumun önemli nedenlerinden birisi ise, ayrılmak zorunda kalı- nan yerler ile yeni gidilen kentler arasında, sosyal, iktisadi bir dizi yaşamsal fark- lılığın mevcut olmasıdır. Göç alan kent sakinlerinin ön yargıları ya da dışlayıcı tu- tumları da çok sayıda sorunun çıkış noktasını oluşturur.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarından bu yana ulus devlet inşasının egemen po- litikası olan 'Türk olmayanların Türkleştirilmesi, Sünni olmayanların Sünnileştiril- mesi' çerçevesindeki uygulamalar, kente gelen Kürtleri ya da Kürt-Alevileri'ni da- ha gelmeden zaten "öteki" kılmıştır; ancak bu süreç, zorunlu göçlerle birlikte or- taya çıkan yüzleşmeyle birlikte daha da keskin bir hal almaya başlar. Kendi va- roluş kültürleri itibarıyla birarada yaşam kurgusuna sahip şehrin yeni misafirleri ya akraba ilişkileri üzerinden halihazırda bir yaşam alanına dahil olurlar ya da bugün "varoş" olarak adlandırılan kentin "getto"larını kurarlar. Gecekondu ola- rak yapılan barınaklardan oluşan bu gettolar, çoğu zaman şehrin dışında, yalı- tılmış, alt yapı ve ulaşım yatırımlarının yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği mekan- sal yaşam alanları olarak karşımıza çıkar. Öte yandan, çalışmak ve geçinmek zo- runda olan getto sakinleri bir şekilde şehirle bütünleşmek zorunluluğu ile karşı karşıyadır.

Bölgeden göç edenler yerleşmeye, kente, yaşama tutunmaya çalışırken Tür- kiye'nin neo-liberalleşme yönündeki adımları da hız kazanır. 12 Eylül darbesi ilk tahliyelerini verirken girilen bu süreç; 1989 bahar eylemleri, Zonguldak grevi ve

1 Erdem Yörük, "Zorunlu Göç Ve Türkiye' de Neo-Liberalizm" <http://bianet.org/biamag/in- san-haklari/118421-zorunlu-goc-ve-turkiye-de-neoliberalizm> (28.09.2012)

2 "Doğu Ve Güneydoğu Bölgesi'nden Göç", CHP Merkez Yönetim Kurulu Somut Politikalar Ça- lışma Grubu'nun Temmuz 1998 Doğu Ve Güneydoğu Ön Raporu, 75. Yılda Köylerden Şe- hirlere, s. 338-339.

yürüyüşü gibi eylemlilikler ile birlikte işçi sınıfının yeniden militanlaşmasına da şahit olur. Büyük sanayide çalışan 1.5 milyondan fazla kamu ve özel sektör işçisi, 1980 darbesiyle budanan haklarını geri almak ve ücretlerini arttırmak için greve çıkarak, kitlesel ve radikal eylemler gerçekleştirerek neoliberalleşme sürecine karşı koymaya çalışır. Devlet grev dalgasını frenlemek için ücretleri iki kat arttırırsa da, bu işçileri durdurmakta yeterli olmaz. Nihayetinde, Körfez Savaşı ve ulusal çıkarlar bahane gösterilerek önce grevler durdurulur, sonrasında ise devlet sendika bürokrasisi ile anlaşarak grevleri sona erdirir.³ Eylemler bastırılınca gerçekleştirilmek istenen özelleştirmelerin önü de açılmış olur. Öncelikle çoğunluğu grevlerde öne çıkan pek çok işçi işten çıkarılır. Sonrasında ise çok sayıda kamu kuruluşunun özelleştirme süreci başlar. Böylelikle Türkiye esnek sermaye birikimine geçerken esnek sermaye birikiminin ucuz emekgücü ihtiyacını sağlayacak yeni işçiler (Kürtler) de yaşama tutunmaya çalışırken “suçüstü” yakalanmış olur. Ekonomik ve siyasal gücü neoliberal sermaye birikimine engel teşkil eden formel işçi sınıfı, esnek sermaye birikimine olanak sağlayacak enformel Kürt işçi sınıfı ile ikame edilmeye başlanır.

Bugün İstanbul gibi bir şehirde başınızı çevirdiğinizde inşaatlarda, merdiven altı tekstil atölyelerinde çalışırken gördüğünüz; hammallar, seyyar satıcılar yahut temizliğe giden kadınların büyük kesimi Kürtlerden oluşmaktadır. Bir başka ifadeyle bu insanlar kayıtdışı ekonominin yükünü omuzlamaktadırlar. Zorunlu göç 1990’lı yıllarda Kürt coğrafyasında siyasi iktidarı sağlamak için uygulanmışsa da T.C. devleti bu yolla, deyim yerindeyse, bir taşla iki kuş vurur: Hem Kürt siyasi hareketinin silahlı kanadı olan PKK’yi sınır dışına itmeyi başarmış, hem de neoliberalizm için gerekli ucuz, enformel emek-gücü ihtiyacını karşılayarak küresel kapitalizmle sorunsuz ve kolay bir şekilde eklenerek sermaye birikim sürecine hız vermiştir. Bugün ise küresel kapitalizmle eklenenen Türkiye’nin, değişen dünya koşullarında sermaye birikiminin sürekliliğini sağlayacak yeniden bir yapılanmaya ihtiyacı vardır. Söz konusu yeniden yapılanma “bölgesel gelişme/kalkınma” gibi söylemlerle Kürt Coğrafyası’na ve Kürtlere yeniden önemli ve tarihsel bir rol biçmektedir.

Türkiye’de Sermayenin Yeniden Yapılanması ve Kürtler

Yukarıda neo-liberalizme geçiş yılları olarak adlandırdığım dönemde Türkiye’nin içselleştirdiği sektörler esas itibariyle emek-yoğun sektörlerdir. Türkiye’nin

3 Erdem Yörük, “Zorunlu Göç Ve Türkiye’de Neo-Liberalizm” <http://bianet.org/biamag/insan-haklari/118421-zorunlu-goc-ve-turkiye-de-neoliberalizm> (28.09.2012)

uluslararası kapitalizmle emek-yoğun sektörler itibariyle eklenmesi bir tercihten çok zorunluluktur. Departman I malları⁴ yani metaları üretecek makinelerin üretimi anlamına gelen üretimi gerçekleştirmediği gibi bu metaların ithalatını gerçekleştirecek yeterli sermaye birikimine sahip olmaması bu zorunluluğun en önemli belirleyeni olmuştur. Buna rağmen günümüz koşullarında Türkiye'nin iktisadi yapısı ve politikaları incelendiğinde sermaye birikim düzeyinin tıpkı 1980'lerde olduğu gibi bir grup sermayedar için bir eşığe dayandığı ve bu eşığın aşılmak istendiği görülmektedir. Bugün Türkiye kapitalist sınıfı artık uluslararası işbölümünde payına düşenden daha fazlasını almak istiyor; kar oranlarının daha yüksek olduğu sektörlerde üretim yapmak istiyor. Örneğin hizmet sektöründe finansın kalbi olmak istiyor ya da Departman I, yani üretim malları üretimine geçerek ağır sanayide üretim gerçekleştirmek istiyor. Tabii bunların hiçbiri tek başına bir istekten ibaret değil. Biriken sermaye yukarıda bahsi geçen kimi sermayedarlar için değersizleşme tehlikesi ile karşı karşıya ve bu bağlamda yeni değerlendirme alanları bulmak zorunda. Diğer taraftan Ortadoğu'da egemenlik kurmak isteyen Türkiye'nin güçlenebilmesinin ön şartı Bölge'de hem politik hem de iktisadi istikrarı sağlamak. Bu nedenle Türkiye'de son dönem içine girilen mekânsal ve sektörel düzenlemeleri anlamak için bu isteklilikleri ve gereklilikleri akılda tutmak önemli.

1970'lerde dünyada uluslararası kurumsal müdahaleler ile bazı sektörler ve üretim süreçleri yeni mekânlara/coğrafyalara kaydırıldı. Artan maliyetler ve değersizleşme krizi uluslararası iş bölümünde yeni bir organizasyonu kaçınılmaz kılıyordu. Sermayenin saçılması diyebileceğimiz bu organizasyon hiyerarşik-eşitsiz coğrafyalar arası gerçekleşirken, sermaye teknolojik imkanları doğrultusunda parçalı üretim süreçlerinden daha fazla işçilik gerektiren emek-yoğun aşamaları iş gücünün ucuz olduğu ülkelere/coğrafyalara doğru kaydırdı. Bugün Türkiye'de yapılmak istenen de bunun küçük bir versiyonu. İstanbul, İzmir, Bursa, İzmit gibi Batı illerinde kurulu emek yoğun sektörler maliyetlerin daha düşük olduğu mekânlara/bölgelere kaydırılmak isteniyor. Üstelik bunun için sermayedarların çok uzaklara örneğin Çin gibi işçiliğin çok çok ucuz olduğu Asya ülkelerine gitmesine de hiç gerek yok. Zira devlet eliyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi yani Kürt coğrafyası kapitalist birikimin yapılabileceği saklı bir "cennet" olarak öne çıkarılıyor. Kürt Coğrafyası'nın "Çinleştirilmesi" olarak gördüğümüz bu olgu resmi belgelerde ve resmi ağızlarca da çekinmeden dile getiriliyor. 4. Teşvik Sistemi, Kürt Coğrafyası'na bu anlamlı yapılmak istenen müdahalenin kolaylıkla gözlemlenebileceği son dönem resmi belgelerden birisi.

4 Fuat Ercan, Ders Notları, Kalkınma İktisadi ve İktisadi Gelişme Yüksek Lisans Programı, 2009.

2012 Yılı Teşvik Sistemi

Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, 8 Şubat 2012 tarihinde Berlin’de düzenlenen Avrupa Bölgesel Ticaret Müşavirler toplantısında o gün için henüz açıklanmayan teşvik planına ilişkin “Benim bölgesel asgari ücret gibi bir hayalim vardı, o zaman herkes karşı çıkmıştı, şimdi olan o değil ama yine de uygulamada birtakım benzerlikler olacak.”⁵ sözlerini sarf eder. Çağlayan’ın Ankara Sanayi Odası (ASO) başkanı olduğu dönemde hazırlanan “Yerel (Bölgesel) Asgari Ücret” başlıklı raporun incelenmesi de göstermektedir ki⁶ son teşvik planı bu rapora dayanmaktadır.

Çağlayan, 2005 tarihli raporun önsözünde bölgeler arası gelir dağılımındaki dengesizliklerin genel asgari ücretin, Türkiye’nin az gelişmiş bölgeleri için “yüksek” olduğunu bu sebeple söz konusu bu illerde yerel (bölgesel) emek uygulamasına geçilmesi gerektiğini vurgular. Raporun ilerleyen bölümlerinde ise, “bu bölgelerimizi Türkiye’nin Çin’i yapabilir; özellikle emek yoğun sektör yatırımlarını düşük gelirli bölgelerimize kaydırarak, hem işsizliği azaltıp hem de ihracatta rekabet gücümüzü destekleyebiliriz” ifadeleri yer almaktadır. Çağlayan, fikrini pek çok niceliksel veriyle (sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, illere göre kişi başı gelir ve tüketim harcaması, illere göre sigortalı çalışan sayısı vs.) desteklemesine karşın duyduğu kaygıyı ise şu şekilde belirtir:⁷

Asgari ücret, hassas bir konudur. Bu nedenle yerel asgari ücret uygulamasının sosyal taraflarca etraflıca tartışılmasında ve asgari ücret uygulamasında yapılacak değişikliklerin bir uzlaşma ile gündeme getirilmesinde büyük yarar vardır. Biz bu konudaki görüşlerimizi hem sendika liderlerine hem de hükümet yetkililerine ileterek bu tartışma platformunun oluşması için girişimlerimizi başlattık. Umarız bu konu, ülkemizin içinde bulunduğu küresel rekabet ortamı ve emek yoğun sektörlerin ihracatta rekabet gücü de dikkate alınarak tartışılır.

Çağlayan’ın ifadelerinden de anlaşılacağı üzere yerel (bölgesel) asgari ücret uygulaması ilk olarak üretici sermaye tarafından talep edilen bir olgudur. Yani uzun bir dönemdir sermayenin gündeminde olan bir konudur. Hatta bu yılın başlarına kadar yeni yılda yasalaştıracağı düşünülmekteydi. Ancak AKP Hükümeti Çağlayan’ın yukarıda bahsettiği uzlaşma ortamını sağlayamamış; dolayısıyla raporda bahsedilen anlamda bir Bölgesel Asgari Ücret uygulamasını gündeme

5 <http://istihdamhaberleri.com/tr/post/479/Bazi-Bolgelerde-Iscilik-Maliyeti-Inecek>, (3 Nisan 2012).

6 Zafer Çağlayan, İşsizlik Ve Bölgesel Gelir Dağılımı Eşitsizliğiyle Mücadele İçin “Yerel Asgari Ücret” Uygulaması, Ankara: Ankara Sanayi Odası (ASO), Haziran 2005, önsöz.

7 Çağlayan, 2005, Önsöz

getirememiştir. Başta TEKEL'in özelleştirilmesi ve ardından Ankara'da hükümeti şaşkırtıcısına gelişen Tekel eylemi, yasaklanan 1 Mayıslar ve kolluk kuvvetlerince kullanılan "orantısız güç", yükselen iş kazaları ve işçi ölümleri, KESK ve DİSK'ten zaman zaman gelen genel grev çağrıları hükümetin sendikalarla diyalog yollarını kesmiş; bu ise hükümetin daha öfkeli, baskıcı şiddet politikalarına başvurması ile sonuçlanmıştır. Diğer taraftan sermaye kesimlerinin bölgesel asgari ücret için öncelikli işaret ettiği Kürt coğrafyasını bu sürece Kürt Açılımı ile zorlanmadan katılabileceğini düşünen hükümet bu konuda da yanılmış ve yine şiddete, yasaklamalara, tutuklamalara, operasyonlara başvurmuştur. Bu duruma bir de dereleri hükümet eliyle sermaye sahiplerine satılan HES karşıtı köylü ayaklanmaları eklenince, hükümet için sermayedarların istediği olanakları sağlayabilmenin tek bir yolu kalmıştır: Teşvikler.

6 Nisan 2012 tarihinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan Yeni Teşvik Sistemi uygulamada yatırımlar açısından Genel, Bölgesel, Büyük Ölçekli ve Stratejik olmak üzere 4 ana başlığa ayrılır. Aşağıda konumuz açısından önemli olan "Bölgesel Teşvik Uygulamaları" beklentileriyle beraber ele alınmaya çalışıldı.

Daha önceki teşvik sisteminde 4 bölgeye ayrılan 81 il bu teşvik sistemi ile 6 bölgeye ayrılır. 1. Bölge sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında göre Türkiye'nin en "gelişmiş" illerinden, 6. Bölge ise en "geri" illerinden oluşmaktadır. Haritada renklendirilen bu bölgeler farklı gelişmişlik derecesi gösteren illerden oluşmaktadır. İlk kez il bazlı teşvik sistemi uygulamasına geçen Türkiye'de iller gelişmişlik derecelerine göre dağınık bir yapı arz ederken en gelişmemiş 15 il blok halinde görülmektedir.

Şekil 1: 2012 Teşvik Sistemi Haritası

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012 Teşvik Sistemi Sunum Metni

Yukarıdaki harita incelendiğinde “en geri” 15 ilin tamamının Kürt Coğrafyası’nda yer aldığı görülmektedir. Türkiye’nin yıllardır sürdürmekte olduğu Kürt politikası izlendiğinde iktisadi bir uygulama olarak öne çıkarılan teşvik sisteminin aynı zamanda politik bir müdahale aracı olarak da kullanılmak istendiğini söyleyebiliriz. Zira yıllardır “kalkınma” “gelişme” adı altında yürütülen pek çok iktisadi politika Kürt coğrafyasını tarihinden, kimliğinden, kısacası tüm sosyal varoluş hallerinden uzaklaştırarak Kürtlerin kimlik, statü gibi taleplerini bertaraf etmek üzere organize edilmektedir. 2012 Teşvik Sisteminin de bu bağlamını görebilmek gerekir.

En temel teşvik uygulama araçlarından olan Vergi İndirimi, Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ve Faiz Desteği esas olarak 2012 Teşvik Sisteminde değişikliğe uğrayan destek unsurları. Bunlarla beraber kullanılan diğer destek unsurları ve illere göre uygulama farklılıkları ise aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir:

Tablo 1. 2012 Bölgesel Teşvik Uygulaması

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMASI						
DESTEK UNSURLARI	I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
Yatırıma Katkı Oranı (%) OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
İşveren His. Desteği (Destek Süresi) OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Faiz Desteği	YOK	YOK	✓	✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği (Destek Süresi)	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012 Teşvik Sistemi Sunum Metni

Destek unsurlarının tamamının kullanıldığı tek bölge Kürt illerinin işaret edildiği 6. Bölgedir. Ayrıca 6. Bölge uygulamaların niceliği bakımından da “en avantajlı” bölge olarak öne çıkarılmaktadır. Diğer illerden farklı olarak 6. Bölge illerine yatırım gerçekleştiren sermayedar 10 yıl süreyle Gelir Vergisi Stopajı ve Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği alabilecektir. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği’nden de 10 yıl süreyle [Yatırımların Organize Sanayi Bölgelerine (OSB) yapılması durumunda 12 yıl süreyle] muaf kılınacak sermayedar için işçilik maliyetleri Net Asgari Ücret düzeyine inmiş olacak. Bu anlamıyla sermaye sınıfı talep ettiği Bölgesel Asgari Ücrete kavuşmuş olacak. Bu hesaba göre bu bölgede yatırım

yapan bir işveren için bir işçinin maliyeti net 634,64 lira olacak. Yani 410,01 lirası devlet tarafından üstlenilmiş olacak. Ayrıca vergi indirimi ile ekstra bir finansman desteği daha sunuluyor. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (2012) bu durumu şu şekilde ifade ediyor:

Önemli bir yenilik getiriyoruz: Yatırımcı, vergi indirimi desteğini, yatırım döneminde tüm faaliyetlerinden elde ettiği kazançlarına da uygulayabilecek. Örneğin, Kocaeli'nde yatırımı olan yatırımcı, gidip Muş'a da yatırım yaparsa, yatırıma katkı oranının yüzde 80'ini Kocaeli'nden elde ettiği kazancın vergisinden düşebilecek. Bu yeni düzenleme, değişen oranlarda uygulanacak ve 1'inci bölge haricindeki tüm bölgeleri kapsayacak.

Söz konusu oranlar tabloda görüldüğü gibidir. 6. Bölge bu açıdan da yine "avantajlı" kılınmıştır.

Tablo 2. 2012 Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Bölgelere Göre Vergi İndirimi Uygulamaları

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA VERGİ İNDİRİMİ				
Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme / Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	15	50	0	100
II. Bölge	20	55	10	90
III. Bölge	25	60	20	80
IV. Bölge	30	70	30	70
V. Bölge	40	80	50	50
VI. Bölge	50	90	80	20

Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

19

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012 Teşvik Sistemi Sunum Metni

Bu teşvik planını diğer teşvik planlarından ayıran en önemli özellik il bazlı hazırlanmış olmasıdır. Başbakan Erdoğan (2012) bu uygulamayı şu şekilde aktarıyor:

Yeni teşvik uygulamasında, bölgesel sistem yerine, 'İl Bazlı Bölgesel Teşvik Sistemi'ne geçiyoruz. Şurası özellikle önemli: İllerin, bölgesel dağılımdaki yerleri, daha sonra TÜİK'in periyodik çalışmaları sonucunda elde edilecek veriler çerçevesinde gözden geçirilebilecek, bir değişim varsa, illerimizin listedeki yeri de ona göre değişebilecektir. Yani bu sabit değildir, değişkendir.

Ayrıca bu destek sistemi kapsamındaki bölgesel teşvik sisteminden yararlanılacak yatırım konuları sektörel olarak il bazında yeniden düzenlenmiştir (Eko-

nomi Bakanlığı, 2012). Teşvik planı sunum metninde genişletilen bu sektörlerden tek tek bahsedilmemiş ancak Bakan Çağlayan katıldığı bir toplantıda “Her sektöre destek vermeyeceğiz yalnız özellikle emek yoğun sektörler için ağırlıklı olarak teşvik vereceğiz.” demiştir.⁸ Söz konusu bu emek yoğun sektörler bakımından Türkiye’nin geleneksel sektörlerinden biri haline gelen tekstil sektörünün öne çıktığı görülür. Tekstil sektörü ihracatında Çin, Hindistan, Pakistan, Mısır, Bangladeş gibi Asya ülkeleri karşısında rekabet gücünü arttırmak isteyen Türkiye maliyetleri minimize hale getirmek durumundadır. En önemli üretim girdisinin emek gücü olduğu sektörde doğal olarak maliyetler düşük ücretlerle minimize edilebilecektir. Bu nedenle Eylül 2008’de ortaya konan Ulusal Tekstil, Hazır Giyim ve Deri Sektörü Stratejisi, ülkenin Batı (daha gelişmiş) bölgelerindeki üretim kapasitesinin Doğu (daha az gelişmiş) bölgelerine kaydırılarak tekstilin farklı segmentlerinde ve değer zincirinin farklı noktalarında uzmanlaşan mekânların yaratılmasını öngörmektedir. Bu strateji son Teşvik Sistemi’yle birlikte düşünüldüğünde tekstil sektöründe uzmanlaşacak mekânların 6. Bölge denilen Kürt coğrafyası olacağını tahmin etmek çok zor değil. Nitekim Kürt coğrafyasının işçi maliyetleri açısından avantajlı hale getirilmesi bu sebeptendir.

Yukarıda bahsedilen şekilde Kürt Coğrafyası’nın sermayeye sınırsızca açılmasıyla yatırımların artacağı, Bölge’nin kalkınacağı zaten ekonomik bir sorun olan Kürt Sorunu’nun çözüleceği dile getirilmekte; yatırımların terörün “panzehiri” olacağı iddia edilmektedir. Bu şekilde Coğrafya üzerindeki fütursuz politikalarına meşrutiyet zemini arayan AKP hükümetinin Kürt Sorunu’nu çözmek gibi bir gayesinin olmadığı siyasal alandaki durum incelendiğinde görülecektir.

AKP Hükümeti Kasım 2009’da adına “Kürt Açılımı” denilen bir süreci başlattıklarını ilan etti. Kürt Açılımı’nın amacı Beşir Atalay tarafından “İki somut sonucu hedefliyoruz. Terörün sonlandırılması, minimuma indirilmesi. Demokrasinin geliştirilerek standardının yükseltilmesi” şeklinde ifade ediliyordu. Kürtlerin TBMM’deki temsilcisi DTP (Demokratik Toplum Partisi) de sözkonusu açılamdan tüm Türkiye halkları ile beraber haberdar oluyordu. Açılım “herkese daha fazla özgürlük” sloganı ile ifşa edilse de sonrasındaki süreçte Kürtler için özgürlükten bahsetmek oldukça güç hale gelecekti. Zira Nisan 2009’da Diyarbakır merkezli 12 ilde eş anlı başlayan KCK (Koma Ciwaken Kürdistan) operasyonları Bölge’nin tamamına yayılıyor 2009 yerel seçimlerinde 99 belediye başkanlığı kazanan DTP Aralık 2009’da kapatılıyordu. Son rakamlar bilinmemekle birlikte BDP (Barış ve

8 <http://istihdamhaberleri.com/tr/post/479/Bazi-Bolgelerde-Iscilik-Maliyeti-Inecek> (12 Nisan 2012)

Demokrasi Partisi'nin Temmuz ayında yaptığı tespite göre 6 milletvekili (tutuklu-ken seçildiler), 11 sivil toplum kuruluşu temsilcisi, 38 avukat, 111 basın mensubu ve gazete dağıtıcısı, 326 belediye başkanı ve çalışanı, 17 BDP/DTP MYK üyesi, 52 BDP parti meclis üyesi, 452 BDP yöneticisi, 800 BDP üyesi, 6 mahalle/köy muhtarı ve 28 KESK'e mensup sendikacı olmak üzere yaklaşık 2000 kişi KCK Operasyonları kapsamında yargılanıyor.⁹ Operasyonlar ve tutuklamalar durmakla birlikte gün itibariyle İmralı'da tutuklu PKK lideri Abdullah Öcalan'a 1 yılı aşkıdır tecrit uygulanıyor. Bunun yanında anadilde eğitim, seçim barajının kaldırılması, anayasal statü ve tanınma gibi taleplere kulak tıkayan hükümet askeri operasyonlara hız vererek Kürt Coğrafyası'nda 90'la benzer şekilde OHAL havası estiriyor. Köy yakmalar, bombalamalar ve katliamlar ile burun buruna gelen bölgeden gelen şehit haberleri Türkiye'nin tamamına yayılabilecek bir iç savaşın koşullarını örüyor. Bu tarafıyla bakıldığında devletin Kürt Coğrafyası'na yaklaşımı bu şekilde devam etikçe bölgeden kalkınma, refah, barış haberlerinin gelmesini beklemek oldukça güç.

Sonuç Yerine

Devletin Kürt Sorunu'na yaklaşım şeklini ekonomik ve siyasal politikalardan yola çıkarak çizmeye çalıştığımız bu çalışma, hükümetlerin geçmişte de bugün de toplumsal taleplere kulak tıkayarak sermaye birikim koşullarını yaratma gayreti içinde olduklarını gösteriyor. 1990'larda Kürtleri Batıya zorla göç ettirerek birikim için gerekli emek gücünü Kürtleri proleterleştirme yoluyla sağlanırken bugün ise çok daha bilinçli ve stratejik müdahaleler gerçekleştiriliyor. Şimdiye kadar ulusal iş bölümünde tarım ürünleri üreticisi olarak üstlendiği misyon dolayımında hayata geçirilen politikalara bir yenisini eklenerek emek-gücünden de yararlanmak isteniyor. Kürt coğrafyasına "terör" bahane edilerek esnek, güvencesiz iş koşullarında ucuz işçilik dayatılıyor ve bu "öteki" olmanın "çaresizlik"i üzerinden işler hale getiriliyor. Bu nedenle "kalkınma/gelişme, refah-huzur, demokrasi-özgürlük" adı altında dile getirilen politikalarla yapılmak istenen tek şeyin, Kürt coğrafyasını kadınları, erkeleri, çocukları, doğası, hayvanı, yer altı ve yerüstü kaynaklarıyla topyekün sermaye birikim dinamiklerine içermek ve Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünü artırma da işlevsel hale getirmek olduğunu söyleyebiliriz. Koşulları oluşmuş toplumsal barışı sağlamayıp savaşta ısrar etmenin tek nedeni ise bu amaç doğrultusunda uygulanan politikalara uygun zemin yaratmaktır.

9 KCK'da 2000 Tutuklu, Radikal, 01.07.2012 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1092791&CategoryID=77> (27.09.2012)

Kaynakça

CHP Merkez Yönetim Kurulu Somut Politikalar Çalışma Grubu. "Doğu Ve Güneydoğu Bölgesi'nden Göç" Doğu Ve Güneydoğu Ön Raporu, 75. Yılda Köylerden Şehirlerle, Temmuz 1998.

Ekonomi Bakanlığı, 2012 Teşvik Sistemi Sunum Metni

Erdem Yörük, "Zorunlu Göç Ve Türkiye' de Neo-Liberalizm" <http://bianet.org/biamag/-insan-haklari/118421-zorunlu-goc-ve-turkiye-de-neoliberalizm> (28.09.2012)

Fuat Ercan, Ders Notları, Kalkınma İktisadi ve İktisadi Gelişme Yüksek Lisans Programı, 2009

<http://istihdamhaberleri.com/tr/post/479/Bazi-Bolgelerde-Iscilik-Maliyeti-Inecek>, (3 Nisan 2012).

KCK'da 2000 Tutuklu, Radikal, 01.07.2012 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?a-Type=RadikalDetayV3&ArticleID=1092791&CategoryID=77> (27.09.2012)

Zafer Çağlayan, İşsizlik Ve Bölgesel Gelir Dağılımı Eşitsizliğiyle Mücadele İçin "Yerel Asgari Ücret" Uygulaması, Ankara: Ankara Sanayi Odası (ASO), Haziran 2005.